

Türk Anayasa Hukuku

HUK107U

KISA ÖZET

1.ÜNİTE Türkiye’de Anayasal Gelişmeler ve 1982 Anayasası

GİRİŞ

Türkiye’de anayasal gelişmeler konusunu değerlendirebilmek için Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlayan anayasacılık hareketlerinin de incelenmesi gerekmektedir. Bu Bölüm’de öncelikle bir ölçüde devlet iktidarının sınırlandırılmasını sağladığı için “anayasal belge” olarak kabul edilen Sened-i İttifak, Tanzimat Fermanı ve Islahat Fermanı incelenecektir. Sonrasında 1876, 1921, 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarının genel özellikleri açıklanacaktır.

SENED-İ İTTİFAK

Türkiye’de, Osmanlı İmparatorluğu Dönemi’nde başlayan anayasacılık hareketleri çerçevesinde “*misak*” (sözleşme) biçiminde meydana getirilen ilk anayasal belge olan Sened-i İttifak, 1808 yılında merkezî hükûmetin temsilcileri ile âyan temsilcileri arasında yapılan görüşmeler sonucunda kabul edilmiştir.

TANZİMAT FERMANI

1839 yılında Padişah tarafından tek taraflı olarak “*ferman*” biçiminde ilan edilen Tanzimat Fermanı ile devletin bütün uyrukları için can, mal ve ırz güvenliğinin teminat altına alınması, düzenli bir vergi sistemine geçilmesi, genel ve zorunlu askerlik uygulamasının başlatılması ve bütün uyrukların kanun önünde eşitliğinin sağlanması taahhüt edilmiştir. Tanzimat Fermanı’nın birkaç yerinde temel amacın “din ve devlet ve milleti ihyâ” olduğu açıkça belirtilmiştir. Bir haklar beyannamesi niteliğinde olan Tanzimat Fermanı ile devlet iktidarı bir ölçüde sınırlandırılmakta ve böylece anayasal monarşinin yolu açılmaktadır.

ISLAHAT FERMANI

Padişah tarafından “*ferman*” biçiminde ilan edilen 1856 tarihli Islahat Fermanı ise Tanzimat Fermanı’ndaki vaatleri yenileyen ve ayrıca din farkı gözetilmeden bütün devlet uyruklarının eşit işlem görmesi ilkesini getiren bir belgedir. Sened-i İttifak, Tanzimat Fermanı ve Islahat Fermanı anayasa değildir, ancak bir ölçüde de olsa devlet iktidarını sınırlandırma amacı taşıdıkları için “anayasal belge” niteliğindedir.

1876 ANAYASASI (KANUN-U ESASÎ)

1876 Anayasası (Kanun-u esasî) “Cemiyet-i Mahsusa” adını taşıyan bir kurulca Belçika, Polonya ve Prusya anayasalarından yararlanılarak hazırlanmış ve Mithat Paşa başkanlığındaki Heyet-i Vükela’dan da geçtikten sonra 23 Aralık 1876’da Padişah İkinci Abdülhamit tarafından “*ferman*” biçiminde ilan edilmiştir. 1876 Anayasası’na göre, Osmanlı Devleti devlet başkanlığının irsî yoldan geçtiği bir monarşidir. Devletin dini, İslam dinidir. Resmî dili, Türkçedir

1921 ANAYASASI

Mondros Mütârekesinin ardından başlayan düşman işgalleri Anadolu'da Müdafaa-i Hukuk hareketlerinin başlamasına yol açmış ve Anadolu'ya geçen Mustafa Kemal'in önderliğinde Erzurum ve Sivas Kongrelerinin yapılmasıyla ulusal direniş belli bir aşamaya ulaşmıştır. Meclis-i Mebusan seçimlerinde de Müdafaa-i Hukukçular büyük çoğunluğu elde etmiş ve son Osmanlı Meclis-i Mebusanı yurdun bölünmezliğini ilan eden Misak-ı Millî'yi kabul etmiştir.

1924 ANAYASASI

1921 Anayasası'nın devletin kuruluşu ve hak ve hürriyetlerle ilgili düzenlemelerinin yetersiz olması nedeniyle 1924 yılında yeni bir anayasa yapıldı. Katı bir anayasa olan 1924 Anayasası, "Anayasa'nın hiçbir maddesi hiçbir sebep ve bahane ile savsanamaz ve işlerlikten alıkonamaz. Hiçbir kanun Anayasa'ya aykırı olamaz" hükmüyle anayasanın üstünlüğü ilkesini benimsemiş olmakla birlikte, kanunların anayasaya uygunluğunun yargısal denetimine yer vermemiştir.

1961 ANAYASASI

1961 Anayasası'nın önemli kurumsal düzenlemelerine 1982 Anayasası'nın düzenlemeleri incelenirken yeri geldikçe değinileceğinden burada sadece 1961 Anayasası'nın yapılmasına yol açan faktörler ile bu Anayasa'nın getirdiği yenilikler üzerinde durulacaktır.

1961 Anayasası'nın Yapılmasına Yol Açan Faktörler ve Anayasa'nın Yapılışı

1961 Anayasası'nın yapılmasına yol açan faktörlerin başında, özünde demokratik olan, ancak daha çok tek-partili dönemde uygulanan 1924 Anayasası'nın çoğunlukçu bir demokrasi anlayışını benimsemesi ve çok-partili sistemde uygulanabilecek güvencelerden mahrum olması gelmektedir.

27 Mayıs 1960 askerî darbesinin ardından yeni bir anayasa yapmak üzere bir Kurucu Meclis oluşturuldu. Bu Meclisin hazırladığı Anayasa, 9 Temmuz 1961 tarihinde yapılan referandumda halk tarafından da yüzde 61.7 oy oranıyla kabul edildi. Halk oylamasında ortaya çıkan bu düşük kabul oyu oranının, anayasa yapımı sürecine katılması engellenen ve askerî darbenin hedefi olan Demokrat Parti tabanının tepkisinden kaynaklandığı söylenebilir.

1961 Anayasası'nın Temel Özellikleri ve Getirdiği Yenilikler

Katı ve düzenleyici nitelikteki 1961 Anayasası, genel esaslar bölümünde, Türkiye Cumhuriyeti'nin, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu belirtmektedir.

1961 Anayasası'nın en ileri yanlarından birisi de klasik kişi hak ve hürriyetleri ile siyasal hakları genişletip güçlendirmesinin yanı sıra, sosyal hakları da düzenleyen ilk anayasa olmasıdır. Anayasacılık tarihimizde ilk defa sosyal devlet ilkesini benimseyen, sosyal haklara yer veren, Anayasa Mahkemesi ve Yüksek Hâkimler Kurulunu oluşturan anayasa 1961 Anayasası'dır.

1971-1973 Değişiklikleri

Hükûmetin, bozulan kamu düzeninin ve siyasal terördeki artışın üstesinden gelemediği gerekçesiyle verilen ve sorunların partiler üstü bir anlayışla çözülmesini talep eden 12 Mart 1971 tarihli bir askerî muhtıra ile başlayan 1971-1973 ara rejimi döneminde Anayasada iki defa önemli değişiklikler yapılmıştır.

1971-1973 yıllarında yapılan değişiklikler 1961 Anayasasının temel felsefesine aykırı olmakla birlikte yürütmenin güçlendirilmesine yönelik düzenlemeler, 1961 Anayasasının önemli bir zayıflığını düzeltici niteliktedir.

1982 ANAYASASI

1982 Anayasası'nın Yapım Süreci

12 Eylül Askerî Müdahalesi ve 1982 Anayasası'nın Kabulü

1982 Anayasası, anarşi, terör, bölücülük faaliyetleri ile ekonomik bakımdan kötüye gidiş ve bunlar karşısında sivil yönetimin başarısız kaldığı gerekçeleriyle Türk Silahlı Kuvvetlerinin 12 Eylül 1980'de gerçekleştirdiği askerî darbenin ardından atamayla oluşturulan Danışma Meclisi ile Millî Güvenlik Konseyinden müteşekkil Kurucu Meclis tarafından hazırlanarak kabul edilmiş, yapılan referandumda da halk tarafından yüzde 91.4 oy oranıyla onaylanmıştır.

Bu yüksek oy oranının alınmasında, halk oylaması sürecinde anayasanın tartışılmasının yasaklanması, devlet başkanı ve yönetimin anayasa lehindeki resmî propagandaları, anayasanın reddi hâlinde ne olacağının belli edilmemiş olması, halkın bir an önce normale geçiş isteği, en önemlisi de anarşi ve terörün sona erdirilmesi nedeniyle halkın ara rejim yönetimine duyduğu minnettarlık gibi etkenlerin çok büyük rolü olmuştur.

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/turk-anayasa-hukuku-ady212u?search=HUK107U>